

Available online: <http://ijhe.tums.ac.ir>

مقاله پژوهشی

ارتباط نگرش مذهبی با گرایش به صرفه جویی در مصرف آب در نوجوانان: یک مطالعه مقطعی در یزد

آمنه مرزبان^۱، وحید رحمانیان^۲، فرخ لقا ثروت^۳، مهرا ن بزرگران^{۴*}

- ۱- کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران
- ۲- مرکز تحقیقات مؤلفه‌های اجتماعی سلامت، دانشگاه علوم پزشکی جهرم، جهرم، ایران
- ۳- گروه آموزش بهداشت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران
- ۴- مرکز تحقیقات بیماری‌های غیرواگیر، دانشگاه علوم پزشکی فسا، فسا، ایران

اطلاعات مقاله:

چکیده

زمینه و هدف: آب از جمله با ارزش‌ترین عوامل زیست محیطی است که امروزه به یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های جامعه بشری تبدیل شده است. هدف از مطالعه حاضر تعیین ارتباط نگرش مذهبی با گرایش به صرفه جویی در مصرف آب در دانش آموزان دبیرستانی شهر یزد است. **روش بررسی:** این مطالعه به روش مقطعی روی ۶۰۰ نفر از دانش آموزان دبیرستانی شهر یزد (۳۰۰ نفر دختر و ۳۰۰ نفر پسر) به صورت تصادفی در سال ۱۳۹۷ انجام شد. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه ۲۱ سوالی گرایش به صرفه جویی در مصرف آب و پرسشنامه ۶۰ سوالی نگرش مذهبی بود. دامنه نمره برای گرایش به صرفه جویی در مصرف آب و نگرش مذهبی به ترتیب ۱-۲۱ و ۳۰-۶۰ بود. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS16 و با آمار توصیفی و آمار تحلیلی (آزمون‌های مجذور کای، آنوا، تی مستقل و ضریب همبستگی پیرسون) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۵/۱۵
تاریخ ویرایش: ۹۸/۰۸/۰۱
تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۸/۰۶
تاریخ انتشار: ۹۸/۰۹/۳۰

واژگان کلیدی: نگرش مذهبی، صرفه جویی، مصرف آب، دانش آموزان

یافته‌ها: میانگین و انحراف معیار نمره نگرش مذهبی و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب شرکت کنندگان به ترتیب برابر با $14/31 \pm 18/11$ و $10/21 \pm 65/27$ بود. نگرش مذهبی دانش آموزان با متغیرهای سن و جنس و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب با متغیر جنس و تعداد اعضای خانواده رابطه معنی‌داری داشت ($p < 0/05$). همبستگی بین نگرش مذهبی و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب از نظر آماری معنی‌دار بود ($r = 0/69$ و $p = 0/01$).

نتیجه‌گیری: با توجه به همبستگی مثبتی که نگرش مذهبی بر گرایش به صرفه جویی در مصرف آب دارد تلاش در تقویت نهادهای مذهبی و اخلاقی مرتبط با صرفه جویی در مصرف آب در دانش آموزان، می‌تواند منجر به گسترش نگرش مصرف بهینه آب در این قشر تاثیرگذار جامعه گردد.

پست الکترونیکی نویسنده مسئول:
barzegaran.2017@yahoo.com

مقدمه

آب از جمله با ارزش‌ترین عوامل زیست محیطی است که نقش به‌سزایی در حیات و سلامت انسان دارد (۱، ۲). مسئله بحران آب و کمبود منابع آبی سال‌هاست در رسانه‌ها و محافل علمی و عمومی بازگو می‌شود که می‌تواند سرمنشأ بسیاری از تحولات مثبت و منفی جهان قرار گیرد و حتی گاهی ادعای محوریت آب در جنگ‌های آینده جهان مکرراً مطرح می‌شود (۳). فقدان آب توسعه اقتصادی همه کشورها را در مناطق خشک و نیمه خشک متوقف می‌کند و پیش‌بینی می‌شود که در آینده نزدیک به یک مشکل بزرگ‌تر تبدیل شود (۴، ۵).

قرار گرفتن کشور ایران در کمربند خشک کره زمین و ناحیه پرفشار جنب حاره‌ای، سبب نوسانات زیاد در میزان بارش مناطق مختلف و چالش‌های متعدد در ارتباط با منابع آب در سطح کشور شده است. پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد که تا سال ۲۰۳۰ بسیاری از استان‌های کشور مانند مرکزی، تهران، کاشان، سمنان و قزوین تحت تاثیر خشکسالی شدید قرار می‌گیرند (۶).

تردیدی نیست که در ایران نیز می‌بایست یک راهبرد کلان و تخصصی در باب مدیریت منابع آبی تدوین شده و آینده پژوهی شرایط آبی کشور مدنظر دائمی کارشناسان و خصوصاً سیاست‌گذاران این حوزه قرار گیرد (۲، ۷).

علیرغم این که میانگین بارش باران در ایران، یک سوم میانگین جهانی است، اما سرانه مصرف در کلیه بخش‌های خانگی، کشاورزی و صنعتی، بالاتر از استانداردهای جهانی است. به عنوان نمونه، سرانه مصرف آب خانگی در ایران ۲۲۰ لیتر در هر روز است در حالی که استاندارد آن در جهان تنها ۷۵ L است. این امر نشان‌دهنده این است که میزان مصرف آب در ایران، یک مسأله اجتماعی بوده و صرفه جویی در منابع آب، یک ضرورت ملی است (۸، ۹).

افزایش مصرف آب در طول زمان متأثر از افزایش جمعیت، بالا رفتن سطح بهداشت عمومی، رشد فعالیت‌های کشاورزی و توسعه اقتصادی و اجتماعی، لزوم نگرش به سوی تقاضا برای آب در مقیاس‌های جهانی، منطقه‌ای و ملی را امری اجتناب

ناپذیر کرده است (۱۰).

موفقیت استراتژی‌های مدیریت تقاضای آب در بخش خانگی به اینکه مردم در مورد آب و مصرف آن چگونه می‌اندیشند و چه باورهایی دارند، بستگی زیادی دارد. شواهد نشان می‌دهد هنگامی که افراد اعتقاد داشته باشند که منابع آب محدود است و باید صرفه جویی کنند، در عمل نیز بیشتر در مصرف آب صرفه جویی می‌کنند (۱۱).

در طول تاریخ، برای انسان سنتی چه غربی و چه شرقی و با هر دین و آیینی، طبیعت جنبه‌ای از تقدس داشته است. آب، درخت و کوه و بسیاری از مظاهر طبیعت دارای ارزش والایی بوده است (۱۲). در قرآن کریم حدود شصت آیه درباره آب وجود دارد که بخش زیادی از آنها بین فرود آمدن آب از یک سو و استمرار حیات از سوی دیگر ارتباط برقرار می‌کند (نظریه گردش هیدرولیک) و مردم را به تأمل و تدبیر در این باره دعوت می‌کند (۸).

مروری گذرا به منابع اسلامی نشان می‌دهد که استفاده بهینه از این موهبت الهی پیوسته مورد تأکید ائمه معصومین بوده است. فقهای مسلمان نیز با بر شمردن دوازده نوع آب کوشیده‌اند تا بسته به شرایط مختلف اقلیمی از یک سو با طرح الگوی دینی، شیوه درست مصرف آب را به عموم مسلمانان نشان دهند، از سوی دیگر، با تعیین شاخص‌های دینی، از هدر رفتن و آلودگی آن جلوگیری کنند (۱۳).

دین مبین اسلام از یک سو، با پذیرش اینکه طبیعت در تسخیر انسان است، بر این مطلب تأکید می‌کند که همه چیز برای انسان و در خدمت انسان قرار دارد؛ اما از سوی دیگر با وضع قوانین بازدارنده، کوشیده است تا این بهره‌وری از طبیعت، نه موجب آسیب دیدگی خود طبیعت شود و نه با استفاده بی‌رویه از آن، ماندگاری این نعمت‌های الهی برای سایر انسان‌ها در معرض تهدید قرار گیرد. بر این اساس، آموزه‌های دینی، مسلمانان را به رعایت عدالت زیست محیطی فرا می‌خواند تا همگان فرصت استفاده از منابع زیست محیطی را داشته باشند و این نعمت‌های خدادادی تنها در اختیار گروه خاصی قرار نگیرد (۸).

می‌کند، مرور مطالعات پیشین نشان می‌دهد تحقیقات در زمینه تاثیر مذهب بر صرفه جویی در مصرف آب اندک بوده است بنابراین این مطالعه با هدف تعیین ارتباط نگرش مذهبی با گرایش به صرفه جویی در مصرف آب در دانش آموزان دبیرستانی شهر یزد انجام شد.

مواد و روش‌ها

این مطالعه مقطعی در سال ۱۳۹۷ انجام شد. جامعه پژوهش کلیه دانش آموزان دبیرستانی شهر یزد بود. شهر یزد در مرکز ایران، با طول جغرافیایی ۱۵ درجه و ۵۳ دقیقه و عرض جغرافیایی ۴۶ درجه و ۳۱ دقیقه قرار دارد. ارتفاع آن نسبت به سطح دریا ۱۱۵۰ m است. این شهر دارای ۳۵ آموزشگاه در مقطع دبیرستان بود که ۳۸۶۶ دانش آموز در آنها مشغول به تحصیل بودند. حجم نمونه با استفاده از مطالعه مشابه (۸) و با در نظر گرفتن خطای نوع اول برابر $(\alpha=0/05)$ و خطای آزمون ۶۰ درصد و همچنین مقدار $SD=3$ با استفاده از معادله ۱ با احتساب ریزش ۶۲۰ نفر محاسبه شد که در انتها ۶۰۰ پرسشنامه تکمیل شد. جهت بالا بردن دقت مقایسه در دو جنس ۳۰۰ نفر دختر و ۳۰۰ نفر پسر وارد مطالعه شدند.

$$n = \frac{(SD)^2 \times Z_1^2 - \frac{\alpha}{2}}{d^2} = 600 \quad (1)$$

روش نمونه گیری به صورت خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود بدین صورت با در نظر گرفتن هر مدرسه به عنوان خوشه، در ابتدا ۱۰ مدرسه از بین ۳۵ مدرسه (۵ آموزشگاه دخترانه و ۵ آموزشگاه پسرانه) به قید قرعه انتخاب شد. سپس به نسبت تعداد دانش آموز هر مدرسه نمونه‌ها در بین مدارس تقسیم شد. در نهایت با قرعه کشی شماره پرونده دانش آموزان نمونه‌ها از مدارس جهت تکمیل پرسشنامه‌ها انتخاب شدند. ابزار جمع آوری داده‌ها شامل چک لیست اطلاعات دموگرافیک دانش آموزان و پرسشنامه صرفه جویی در مصرف آب و نگرش مذهبی بود. چک لیست اطلاعات دموگرافیک شامل سن،

Ahmadi و همکاران در مطالعه افراد ۱۸ سال به بالای شهر یاسوج نشان دادند که دینداری با میزان گرایش به مصرف آب رابطه معنی‌داری دارد (۸). در مطالعه Chuvieco در بررسی روابط انسان و طبیعت در سال ۲۰۱۲ نشان داده شد، همگرایی قابل توجهی بین سنن مذهبی و حفاظت از طبیعت و منابع آب وجود دارد (۱۴).

فرهنگ سازی در مصرف آب و ضرورت مصرف بهینه موضوع بسیار مهمی است که باید از مدارس آغاز شود (۱۵). دانش آموزان گروه بزرگی از جامعه هستند، آنان بیش از ۳۰ درصد از جمعیت کل جهان را تشکیل می‌دهند. ضمن آن که این نسبت در برخی کشورهای در حال توسعه به ۵۰ درصد و بیشتر نیز می‌رسد (۱۶). به طوری که جمعیت دانش آموزی ایران نزدیک به ۱۳ میلیون نفر است.

نوجوانان در هر جامعه‌ای پیشگام استقبال از تغییرات فرهنگی و الگوهای زندگی بوده و قابلیت انعطاف پذیری بیشتری در قبال تغییرات اجتماعی و فرهنگی و الگوهای زندگی دارند. در این میان یکی از اقشار مهم و تأثیرگذار بر جامعه، دانش آموزان هستند. این قشر در تغییر یا ثبات سبک زندگی جامعه نقش فعالی داشته و می‌توانند الگوی سایر نوجوانان باشند پس لازم است توجه ویژه‌ای به سبک و الگوهای رفتاری زندگی این قشر داشته باشیم تا بتوانیم اهداف جامعه خود را در آینده بهتر و دقیق‌تر برنامه ریزی نماییم (۱۷).

لازمه امر فرهنگ سازی شناخت عوامل مرتبط با مصرف بهینه و صرفه جویی است. یکی از این عوامل اخلاق زیست محیطی اسلامی است. ایران کشوری با فرهنگ مذهبی است و مذهب و دین اسلام توجه ویژه‌ای به محیط زیست و بخصوص آب دارند. نهادینه کردن توصیه‌ها و دستورات دین اسلام در زمینه مصرف بهینه آب و حفظ محیط زیست در زندگی افراد بخصوص نوجوانان و دانش آموزان نقش موثری در مدیریت مصرف آب در آینده جامعه ایفا خواهد کرد زیرا آنان هم نسل بعد را تشکیل داده و هم مسئولیت ارتباط نسل حاضر با نسل‌های آینده را دارند (۱۶).

با وجود اینکه دین مبین اسلام بشدت از اسراف و تبذیر نهی

خودایفا تکمیل شدند. زمان تکمیل پرسشنامه بطور میانگین ۳۰ min بود. فاصله زمانی جمع آوری اطلاعات مهر و آبان ماه ۱۳۹۷ بود. قبل از شروع پژوهش توضیحات کامل به هر فرد در مورد پژوهش و اهداف و محرمانه بودن اطلاعات دریافتی ارائه شد و سپس از افرادی که ۱۸ سال تمام سن داشتند رضایت نامه آگاهانه کتبی اخذ شد و دانش آموزانی که زیر سن قانونی قرار داشتند با اخذ رضایت نامه از والدین آنها پرسشگری انجام شد. شایان ذکر است در این پژوهش کلیه اصول اخلاقی بیانیه هلسینیکی رعایت شده است.

معیار ورود به مطالعه شاغل به تحصیل بودن در مقطع دبیرستان در شهر یزد و رضایت جهت شرکت در مطالعه بود و معیار خروج از مطالعه عدم تمایل به شرکت در مطالعه یا ناقص بودن پرسشنامه دریافتی از فرد بود.

داده‌ها پس از جمع آوری وارد نرم افزار SPSS, 16 شد و با استفاده از آماره‌های توصیفی جهت تعیین نمره میانگین و وضعیت متغیرهای وابسته و ابعاد آنها و همچنین فراوانی متغیرهای دموگرافیک، آنوا (ANOVA) جهت سنجش اختلاف میانگین میان متغیرهای سن، وضعیت اقتصادی، شغل پدر و مادر، مسکن و تعداد اعضاء خانواده با نمره نگرش مذهبی و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب و تی تست مستقل (Independent t-test) جهت سنجش اختلاف میانگین میان متغیر جنس با نمره نگرش مذهبی و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب و ضریب همبستگی پیرسون (Pearson Correlation Coefficient) جهت سنجش ارتباط بین متغیرهای وابسته و ابعاد آنها در سطح معنی داری ۰/۰۵ تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

میانگین سنی شرکت کنندگان $16/02 \pm 4/24$ (با دامنه ۱۸-۱۵ سال) بود. سن ۲۵۰ نفر (۴۱/۶۶ درصد) از دانش آموزان ۱۶ سال بود. از نظر وضعیت اقتصادی ۳۴۲ نفر (۵۷ درصد) از نظر وضعیت اقتصادی در حد متوسط بودند. شغل پدر ۲۸۷ نفر (۳۱/۱۶ درصد) از افراد آزاد و ۳۶۹ نفر (۶۱/۵۰

جنس، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، تعداد اعضای خانواده، شغل پدر، شغل مادر، وضعیت مالکیت مسکن بود.

پرسشنامه صرفه جویی در مصرف آب (ضمائم) که در مطالعه مشابه (۱۸) به کار رفته بود مورد استفاده قرار گرفت. روایی آن به تایید پنج نفر از متخصصین اکولوژی انسانی، مهندسی بهداشت محیط، آموزش بهداشت، جامعه شناسی و محیط زیست رسید. جهت محاسبه پایایی پرسشنامه‌ها ابتدا یک مطالعه پایلوت در بین ۳۰ نفر از دانش آموزان دبیرستانی انجام شد و آلفای کرونباخ ۰/۹۴ به دست آمد. این پرسشنامه شامل ۲۱ سوال در چهار بعد شناختی (۴ سوال)، عاطفی (۳ سوال)، رفتاری (۵ سوال) و مسئولیت پذیری (۹ سوال) با طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، کاملاً مخالفم) است. سوالات پرسشنامه صرفه جویی در مصرف آب از یک تا پنج نمره دهی شدند، بنابراین هر دانش آموز در محدوده ۱۰۵-۲۱ نمره کسب کرد. افرادی که نمره کمتر از ۳۵ کسب کردند، در وضعیت ضعیف و به نمرات ۳۵ تا ۷۰ در وضعیت متوسط و نمرات بالاتر از ۷۰ در محدوده خوب قرار گرفته‌اند.

جهت سنجش نگرش مذهبی دانش آموزان از پرسشنامه ۶۰ سوالی نگرش مذهبی Khodayarifard (۱۹) استفاده شد که با کسب نظر از کارشناسان مذهبی تعدادی سوال مرتبط با صرفه جویی جایگزین سوالات غیرمرتبط با مطالعه شد، سپس پرسشنامه توسط ۳ کارشناس مذهبی بررسی و روایی آن مورد تایید قرار گرفت، جهت محاسبه پایایی ابزار آلفای کرونباخ ۰/۹۱ به دست آمد. این پرسشنامه شامل ۶۰ سوال در ۴ بعد التزام دینی (۱۵ سوال)، باور دینی (۱۵ سوال)، عواطف دینی (۱۵ سوال) و شناخت دینی (۱۵ سوال) به صورت طیف پنج گزینه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، کاملاً مخالفم) بود. نمره دهی به سوالات پرسشنامه از یک تا پنج بود بنابراین دامنه نمره بین ۳۰۰-۶۰ تعیین شد. نمرات زیر ۱۰۰ وضعیت ضعیف، بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ وضعیت متوسط و بالاتر از ۲۰۰ وضعیت خوب تلقی شدند. پرسشنامه‌ها توسط ۴ نفر پرسشگر آموزش دیده به صورت

درصد) از دانش آموزان در خانواده‌های سه تا پنج نفره زندگی می‌کردند (جدول ۱).

درصد) از مادران آنها خانه‌دار بودند. ۳۷۲ نفر (۶۲ درصد) از دانش آموزان در خانه ملکی زندگی کرده و ۳۶۳ نفر (۶۰/۵۰)

جدول ۱- توزیع فراوانی متغیرهای دموگرافیک در دانش آموزان دبیرستانی مورد مطالعه شهر یزد در سال ۱۳۹۷

فراوانی		متغیرها	پارامتر
درصد	تعداد		
۵۰	۳۰۰	زن	جنس
۵۰	۳۰۰	مرد	
۲۵/۶۶	۱۵۴	۱۵	سن
۴۱/۶۶	۲۵۰	۱۶	
۱۶/۱۶	۹۷	۱۷	
۱۶/۵۰	۹۹	۱۸	
۲۲/۶۶	۱۳۶	ضعیف	وضعیت اقتصادی
۵۷	۳۴۲	متوسط	
۲۰/۳۳	۱۲۲	خوب	
۲۵/۱۶	۱۵۱	کارمند	شغل پدر
۳۱/۱۶	۲۸۷	آزاد	
۱۳/۳۳	۸۰	بیکار	
۱۳/۶۶	۸۲	بازنشسته	
۱۴/۱۶	۸۵	کارمند	شغل مادر
۱۶/۳۳	۹۸	آزاد	
۶۱/۵۰	۳۶۹	خانه دار	
۸	۴۸	بازنشسته	
۶۲	۳۷۲	ملکی	مسکن
۲۰/۵۰	۱۲۳	استیجاری	
۱۷/۵۰	۱۰۵	زندگی با خویشان (پدربزرگ و....)	
۱۸/۵۰	۱۱۱	۳>	تعداد اعضاء خانواده
۶۰/۵۰	۳۶۳	۳-۵	
۱۱/۳۳	۶۸	۵-۷	
۹/۶۶	۵۸	۷<	

جدول ۲- میانگین نمره نگرش مذهبی و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب و ابعاد آنها در دانش آموزان دبیرستانی یزد در سال ۱۳۹۷

متغیر	فراوانی (تعداد)	محدوده نمره	میانگین \pm انحراف معیار	فراوانی پاسخ (درصد)		
				خوب	متوسط	ضعیف
التزام دینی	۶۰۰	۷۵-۱۵	۳۵/۵ \pm ۰۹/۲۴	۲۸/۲۹	۶۰/۱۸	۱۱/۵۳
باور دینی	۶۰۰	۷۵-۱۵	۴۷/۵ \pm ۲۸/۷۵			
عواطف دینی	۶۰۰	۷۵-۱۵	۳۰/۵ \pm ۳۰/۱۷			
شناخت دینی	۶۰۰	۷۵-۱۵	۳۵/۵ \pm ۲۱/۰۲			
نمره کل نگرش مذهبی	۶۰۰	۳۰۰-۶۰	۱۸۰/۱۴ \pm ۱۱/۳۱			
شناختی	۶۰۰	۲۰-۴	۱۳/۵ \pm ۰۹/۳۱	۲۵/۱۱	۶۳/۲۰	۱۱/۶۹
عاطفی	۶۰۰	۱۵-۳	۱۱/۵ \pm ۳۳/۲۴			
رفتاری	۶۰۰	۲۵-۵	۱۹/۵ \pm ۵۲/۲۷			
مسئولیت پذیری	۶۰۰	۴۵-۹	۲۴/۵ \pm ۳۲/۲۳			
نمره کل صرفه جویی در مصرف آب	۶۰۰	۱۰۵-۲۱	۶۵/۱۰ \pm ۲۷/۲۱			

به صرفه جویی در مصرف آب) رابطه معنی دار آماری نداشتند ($p > 0/05$). سطح خطای نوع اول در این مطالعه ۵ درصد در نظر گرفته شده است (جدول ۳).

از نظر آماری همبستگی مثبت و معنی داری بین نمره نگرش مذهبی و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب وجود دارد ($r = 0/69$ و $p = 0/01$). این همبستگی بین بعد رفتاری گرایش به صرفه جویی در مصرف آب و شناخت دینی قوی تر از سایر مولفه‌ها است ($r = 0/81$ و $p = 0/00$) (جدول ۴).

بحث

در دهه‌های اخیر، ظهور علوم اخلاق و الهیات زیست محیطی، ارتباطات قوی و مثبتی بین علوم دینی و علوم زیست محیطی و اجتماعی کشف کرده است. مطالعه حاضر با هدف تعیین ارتباط بین نگرش مذهبی با گرایش به صرفه جویی در مصرف آب در دانش آموزان دبیرستانی شهر یزد انجام شد.

براساس نتایج مطالعه حاضر، همبستگی میان نمره گرایش به

میانگین نمره نگرش مذهبی دانش آموزان $14/31 \pm 180/11$ بود که کمترین نمره ۱۰۵ و بالاترین نمره ۲۴۱ به دست آمد. میانگین نمره گرایش به صرفه جویی در مصرف آب توسط دانش آموزان $10/21 \pm 65/27$ و کمترین و بالاترین نمره کسب شده به ترتیب ۱۹ و ۱۰۵ بود. $60/18$ و $63/20$ درصد از دانش آموزان به ترتیب از نظر نگرش مذهبی و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب در وضعیت متوسطی قرار داشتند (جدول ۲).

متغیر سن و نگرش مذهبی از نظر آماری دارای رابطه معنی داری ($p = 0/000$) اما متغیرهای جنسیت، وضعیت اقتصادی، شغل پدر، شغل مادر، مسکن و تعداد اعضای خانواده با متغیر وابسته (نگرش مذهبی) رابطه آماری معنی دار نداشتند ($p > 0/05$). رابطه بین متغیرهای جنس ($p = 0/000$) و تعداد اعضای خانواده ($p = 0/041$) با گرایش به صرفه جویی در مصرف آب از نظر آماری معنی دار بود. در حالی که متغیرهای وضعیت اقتصادی، شغل پدر، شغل مادر، مسکن با متغیر وابسته (گرایش

جدول ۳- رابطه بین متغیرهای دموگرافیک با نگرش مذهبی و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب در دانش آموزان دبیرستانی شهر یزد در سال ۱۳۹۷

متغیرها	حالت متغیرها	نگرش مذهبی		گرایش به صرفه جویی در مصرف آب	
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین
جنس	زن	۲۰۳/۶۲	۱۴/۱۲	۰/۰۲۱	۹۵/۳۵
	مرد	۱۵۹/۸۸	۱۴/۰۵		۶۴/۳۱
سن	۱۵	۲۰۹/۲۰	۱۴/۳۷	۰/۰۰۰	۶۲/۰۵
	۱۶	۱۹۸/۳۶	۱۴/۵۱		۶۴/۹۸
	۱۷	۱۸۵/۲۸	۱۴/۶۳		۶۷/۱۱
	۱۸	۱۰۲/۱۲	۱۴/۰۸		۶۵/۳۵
وضعیت اقتصادی	ضعیف	۱۷۱/۱۱	۱۴/۹۱	۰/۵۲۱	۷۰/۳۴
	متوسط	۱۶۹/۲۰	۱۴/۱۱		۶۹/۵۸
	خوب	۱۷۰/۳۳	۱۴/۲۶		۶۸/۶۴
شغل پدر	کارمند	۱۶۵/۰۸	۱۴/۳۵	۰/۲۱۱	۶۵/۳۳
	آزاد	۱۶۱/۱۷	۱۴/۸۴		۶۴/۰۹
	بیکار	۱۷۲/۹۸	۱۴/۶۵		۶۷/۱۵
	بازنشسته	۱۷۰/۵۵	۱۴/۵۵		۶۹/۶۷
شغل مادر	کارمند	۱۶۷/۲۲	۱۴/۸۴	۰/۷۰۱	۶۶/۵۵
	آزاد	۱۷۱/۰۹	۱۴/۲۸		۶۵/۱۴
	خانه‌دار	۱۶۸/۳۱	۱۴/۵۷		۶۵/۳۶
	بازنشسته	۱۶۹/۲۲	۱۴/۱۳		۶۵/۹۰
مسکن	ملکی	۱۷۰/۰۷	۱۴/۶۵	۰/۱۹۰	۶۳/۲۲
	استیجاری	۱۷۲/۳۱	۱۴/۶۹		۶۵/۲۳
	زندگی با خویشان (پدر بزرگ و...)	۱۶۹/۰۶	۱۴/۹۸		۶۶/۳۰
تعداد اعضای خانواده	۳ >	۱۷۱/۳۵	۱۴/۰۸	۰/۲۲۱	۶۲/۳۷
	۳-۵	۱۶۸/۲۸	۱۴/۶۴		۸۱/۱۲
	۵-۷	۱۶۸/۳۱	۱۴/۰۷		۹۸/۰۷
	۷ <	۱۷۰/۲۰	۱۴/۶۳		۱۰۱/۹۱

جدول ۴- مقدار ضریب همبستگی بین نگرش مذهبی دانش آموزان و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب و ابعاد آنها

سازه‌ها و ابعاد آن	نگرش مذهبی (کل)	التزام دینی	باور دینی	عواطف دینی	شناخت دینی
گرایش به صرفه جویی در مصرف آب (کل)	**۰/۶۹	*۰/۵۲	*۰/۳۹	*۰/۲۹	*۰/۵۷
شناختی	**۰/۵۶	*۰/۶۰	**۰/۵۹	*۰/۶۵	*۰/۶۲
عاطفی	*۰/۷۲	*۰/۷۵	*۰/۳۲	**۰/۴۵	*۰/۷۰
رفتاری	*۰/۶۲	*۰/۷۳	*۰/۴۸	*۰/۵۱	*۰/۸۱
مسئولیت پذیری	*۰/۵۲	*۰/۷۴	*۰/۶۳	*۰/۶۴	*۰/۷۲

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

دارند». درسی که از فرمایش آن حضرت می‌توان گرفت این است که انسان‌ها باید از نیازهای آبی دیگر مصرف‌کنندگان آگاه باشند و این باور، همان مفهوم توسعه پایدار است. برای نیل به این هدف بایستی پایگاه‌های ارتقاء آگاهی عمومی تشکیل شده و مدارس و نوجوانان می‌توانند در ارتقای فرهنگ زیست محیطی اسلامی نقش موثری ایفا کنند.

دیگر نتایج مطالعه حاضر نشان داد میانگین نمره نگرش مذهبی نوجوانان شهر یزد در حد متوسطی قرار داشت و با افزایش سن نمره نگرش مذهبی دانش آموزان کاهش می‌یابد این یافته با نتایج مطالعه Tavan (۲۶)، Rejali (۲۷) همخوانی دارد ولی با نتایج مطالعه Kashfi (۲۸)، Iesazadeh (۱۷) همسو نیست. از نظر روان‌شناسی نوجوانان با رشد سنی و عقلی نسبت به دین و مذهب دچار شک و تردید شده و به دنبال دلایل منطقی بابت سئوالات مذهبی خود هستند که در صورت عدم ارائه پاسخ صحیح و متقاعدکننده به سئوالات نوجوانان دچار بحران عقیدتی شده و با توجه به اینکه امروزه با پیشرفت دنیای مجازی و وسایل ارتباط جمعی جامعه ما در حال گذار از جامعه سنتی به جامعه‌ای با فرهنگ‌ها و عقاید جدید است بنظر می‌رسد عقاید مذهبی و نگرش نوجوانان دچار افت شده است.

صرفه جویی در مصرف آب و نگرش مذهبی از نظر آماری معنی‌دار بود که با نتایج مطالعه Ahmadi (۸)، Asrari (۲۰)، Leivers (۲۱)، Chuvieco (۱۴)، Morrison (۲۲) و Koehrsen (۲۳) همسو است و با نتایج مطالعه Navah (۲۴) و Jenkins (۲۵) همخوانی نداشت. آب نقش مهمی در ادامه زندگی انسان ایفا می‌کند. دین اسلام توجه و عنایت زیادی به طبیعت و عناصر طبیعت دارد. در این میان آب از عمده‌ترین عناصر طبیعت به شمار می‌آید به طوری که در میان ادیان الهی هیچ‌کدام به اندازه دین مبین اسلام به‌ویژه قرآن کریم، به موضوع «آب» نپرداخته‌اند. خداوند متعال به آب اهمیت زیادی داده و بیش از صد آیه در قرآن کریم در مورد آب وجود دارد. صرفه‌جویی به مفهوم مصرف چیزی به شکل درست و مناسب آن است، این مسئله برای ایجاد تعادل میان درآمد و هزینه بسیار مهم و اساسی است و در حوزه اقتصاد خانواده نیز می‌تواند تاثیرگذار و سرنوشت‌ساز باشد. با این همه صرفه‌جویی علاوه بر اینکه در حوزه اقتصاد شخصی معنا و مفهوم می‌یابد در حوزه اقتصاد عمومی نیز معنا دارد. پیامبر اسلام (ص) می‌فرماید: «در مصرف آب باید صرفه‌جویی کرد حتی اگر به وفور یافت شود چرا که حیوانات نیز حق استفاده از این آب را

نتایج مطالعه Ahmadi (۱۸) همخوانی ندارد. بدیهی است در خانواده‌های پرجمعیت بدلیل محدودیت‌های اقتصادی و منابع فرهنگ بهینه مصرف کردن جایگاه بالاتری دارد.

از نقاط قوت مطالعه حاضر بررسی تعداد نمونه نسبتاً بالای افراد جامعه هدف است. از محدودیت‌های مطالعه حاضر بحث فرهنگ مذهبی موجود شهر یزد است که ممکن است پاسخ دانش آموزان در رابطه با سوالات مذهبی را تحت تاثیر گذاشته باشد همچنین به علت همبستگی بودن این مطالعه امکان سنجش علت‌ها وجود ندارد، همچنین قدرت کنترل متغیرهای مخدوش کننده را ندارد.

نتیجه‌گیری

با توجه به ارتباط مثبت و معنی‌دار نگرش مذهبی و گرایش به صرفه جویی در مصرف آب در بین دانش آموزان، تلاش در تقویت فرهنگ محیط زیستی اسلامی و اخلاقی و دستورات دین در استفاده بهینه از آب در مدارس می‌تواند منجر به گسترش نگرش و رفتار محیط زیستی و مصرف بهینه آب در این قشر تاثیرگذار و آینده ساز جامعه گردد. در این زمینه تلویزیون و رسانه‌های جمعی، خانواده و کانون‌های فکری و پرورشی نیز می‌تواند یاری‌گر نظام تعلیم و تربیت باشد.

ملاحظات اخلاقی

محققین کلیه اصول اخلاقی شامل رضایت آگاهانه، عدم سرقت ادبی، انتشار دوگانه، تحریف داده‌ها و داده‌سازی را در این پژوهش رعایت کرده‌اند.

تشکر و قدردانی

بدینوسیله نویسندگان، مراتب سپاس و تشکر خود را به کارکنان اداره آموزش و پرورش یزد و کلیه مدیران مدارس و معلمان و دانش آموزانی که در این تحقیق همکاری نمودند، تقدیم می‌دارند.

دیگر نتایج مطالعه حاضر نشان داد متغیر جنسیت با متغیر نگرش مذهبی رابطه معنی‌دار آماری دارد که با نتایج مطالعه Firuzi (۲۹)، Akbarian (۳۰) همسو بود و با نتایج مطالعه Kashfi (۲۸)، Sahraian (۳۱) همخوانی نداشت. میانگین نمره نگرش مذهبی در دختران مورد مطالعه بیشتر از پسران بود. زنان نسبت به مردان به لحاظ عاطفی و رفتاری تمایل به مناسبات اجتماعی بیشتر و نیز بالتبع آن نیاز به حمایت‌های اجتماعی بیشتری در خود احساس می‌کنند و شرکت در برنامه‌های دینی و حضور در اماکن مذهبی در این بین کمک‌کننده خواهد بود.

همچنین در مطالعه حاضر میانگین نمره گرایش به صرفه جویی در مصرف آب در محدوده متوسطی قرار داشت. این نمره در دختران مورد مطالعه بالاتر از پسران بود و از نظر آماری اختلاف معنی‌داری داشت که با نتایج مطالعه Dalen (۳۲)، Mifsud (۳۳)، Brenøe (۳۴) همخوانی دارد و با نتایج مطالعه Ahmadi (۸) همخوانی ندارد. در زمینه نقش زنان در حفاظت از محیط زیست، نظریه‌های گوناگونی مطرح شده است. برخی از نگرش آفرینان که می‌توان آنان را پیرو نظریه برتری زنان در حفاظت محیط زیست دانست، معتقدند که زنان به دلیل زن بودن، بهتر از مردان از محیط زیست خود محافظت می‌کنند. اما گروه دیگری که با این نظر موافق نیستند، می‌گویند زنان نه به عنوان زن بودن، بلکه به علت تجربه‌هایی که در زمینه استفاده از منابع طبیعی و مدیریت مربوط به آن دارند، بیش از مردان در حفظ محیط زیست نقش داشته‌اند. به‌رحال آنچه مسلم است این که در طول تاریخ و در سراسر جهان به نقش‌ها، نیازها و نیروهای زنان چنان که شایسته است نگریده نشده است در مطالعه Hoshmandan (۳۵) نیز که در بین دانش آموزان زنجان انجام شد نمره رفتار زیست محیطی افراد در محدوده متوسط قرار داشت.

نمره گرایش به صرفه جویی در مصرف آب با متغیر تعداد اعضاء خانواده از نظر آماری معنی‌دار بود. که با نتایج مطالعه Knauer (۳۶)، Stavenhagen (۳۷) همخوانی دارد اما با

ضمائم

۱. سن....
۲. جنس: زن مرد
۳. وضعیت اقتصادی- اجتماعی: ضعیف متوسط خوب
۴. تعداد اعضای خانواده: کمتر از ۳ نفر ۳-۵ نفر ۵-۷ نفر بیشتر از ۷ نفر
۵. شغل پدر: کارمند آزاد بیکار بازنشسته
۶. شغل مادر: کارمند آزاد خانه دار بازنشسته
۷. وضعیت مالکیت مسکن: ملکی استیجاری زندگی با خویشان (پدربزرگ و....)

ردیف	ابعاد	آیتم	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	شناختی	مصرف بی رویه آب هدر دادن سرمایه ملی است					
۲		مصرف بیهوده آب زندگی انسان را با بحران مواجه می‌کند.					
۳		در زمان کنونی مصرف زیاد آب، یکی از مشکلات بزرگ جوامع است.					
۴		مصرف بی رویه آب، ضرر رساندن به همه افراد جامعه است.					
۵	عاطفی	ما انسان‌هایی هستیم که قدر آب را نمی‌دانیم.					
۶		هدر دادن آبی که سختی به دست ما می‌رسد قدرشناسی است.					
۷		احساس جیره بندی آب مصرفی رنج آور است.					
۸	رفتاری	به اندازه‌ای آب در کتری می‌ریزم که پس از درست کردن چای چیزی باقی نماند.					
۹		کولر منزل را در فصول گرم با پوششی مناسب می‌پوشانم.					
۱۰		جز در مواقع ضروری شیر آب را باز نمی‌گذارم.					
۱۱		اگر اعضای خانواده‌ام زیاد آب مصرف کنند، تذکر می‌دهم.					
۱۲		از آب شرب خانگی برای ساخت و ساز استفاده نمی‌کنم.					
۱۳	مسئولیت	معمولاً در انجام هر کاری به نتایج آن فکر می‌کنم.					
۱۴	پذیری	همیشه سعی می‌کنم راز نگهدار باشم.					
۱۵		در کارهای جمعی، دوست دارم وظیفه‌ای به من واگذار شود.					
۱۶		کاری را که بر عهده‌ام گذاشته می‌شود، به طور کامل انجام می‌دهم.					
۱۷		به نظافت و پاکیزگی اهمیت می‌دهم.					
۱۸		برای توسعه شهرم تلاش می‌کنم.					
۱۹		نسبت به پاکیزگی شهرم حساس هستم.					
۲۰		مشکلات شهرم را به مسئولان گزارش می‌دهم.					
۲۱		حفاظت از منابع طبیعی به خاطر نسل‌های آینده وظیفه‌ای ملی است.					

References

1. Khaksar Moghaddam G, Abedi Sarvestani A, Mahboobi MR. Attitude towards water among rural women, Case Study: Shirvan county of North-Khorasan Province. *Human and Environment*. 2016;14(4):25-36 (in Persian).
2. Firouzi P, Aslani H, Aslhashemi A. Survey of environmental health status, physicochemical and microbiological quality of swimming pools in Tabriz, 2017. *Iranian Journal of Health and Environment*. 2019;11(4):613-26 (in Persian).
3. Bota J, Tomás M, Flexas J, Medrano H, Escalona J. Differences among grapevine cultivars in their stomatal behavior and water use efficiency under progressive water stress. *Agricultural Water Management*. 2016;164:91-99.
4. Eon C, Liu X, Morrison GM, Byrne J. Influencing energy and water use within a home system of practice. *Energy and Buildings*. 2018;158:848-60.
5. Meinzen-Dick R, Janssen MA, Kandikuppa S, Chaturvedi R, Rao K, Theis S. Playing games to save water: Collective action games for groundwater management in Andhra Pradesh, India. *World Development*. 2018;107:40-53.
6. Yazdanpanah M, Feyzabad FR, Forouzani M, Mohammadzadeh S, Burton RJ. Predicting farmers' water conservation goals and behavior in Iran: A test of social cognitive theory. *Land Use Policy*. 2015;47:401-407.
7. Gorjian S, Ghobadian B. Solar desalination: A sustainable solution to water crisis in Iran. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*. 2015;48:571-84.
8. Ahmadi S, Zareei g. A Study of the Effect of Religiosity on Attitude into Water Saving in Yasouj. *Journal of Social Development*. 2017;11(3):195-210 (in Persian).
9. Eskandarizadeh A, Jalilian H, Vali L, Nekoie-Moghadam M, Barouni M, Malek-Mohammadi T. Cost-savings of community water fluoridation program; Kerman, Iran, 2016. *Journal of Oral Health and Oral Epidemiology*. 2017;6(2):85-91.
10. Shayannejad M, Abedi M, Eslamian S, Ostad-Ali Askari K, Gandomkar A, Cheng A. The contribution of artificial charging in optimal exploitation of water resources, Isfahan, Iran. *International Journal of Mining Science (IJMS)*. 2017;3(3):9-20.
11. Dehdari T, Dehdari I. Applicability of theory of planned behavior for predicting water conservation behaviors among college students. *Journal of Water and Wastwater*. 2018;28(6):30-38 (in Persian).
12. Han H, Hyun SS. What influences water conservation and towel reuse practices of hotel guests? *Tourism Management*. 2018;64:87-97.
13. Nazari Tavakkoli S. Bioethics and explanation the necessity of conservation and utilization of Water resources in line of juridical teachings of environment. *Bioethics*. 2012;2(3):77-100.
14. Chuvieco E. Religious approaches to water management and environmental conservation. *Water Policy*. 2012;14(S1):9-20.
15. Ansari M, Fahiminia M, Farzadkia M. Needs assessment and prioritization of establishment of rural wastewater management facilities in order to supply a safe and alternative water source in the provinces of Iran with severe water stress. *Iranian Journal of Health and Environment*. 2019;11(4):599-612 (in Persian).
16. Mirdamadi M, Bagheri varkaneh A, Smaeili S. Research on the degree of awareness of high school students about environmental protection (a case study in city of Tehran). *Environmental Science and Technology*. 2009;12(1):201-16 (in Persian).
17. Iesazadeh N, Barzegaran M, Rahmanian V, Delavari S, Marzban A. Relationship between religious attitude and nutritional behavior in in high school students. *Journal of Medicine and Cultiva-*

- tion. 2018;27:23-33 (in Persian).
18. Ahmadi S, Mirfardi A, Zareei G. Investigating the relationship between responsibility and tendency to save water consumption among citizens of Yasouj. *Journal of Applied Sociology*. 2014;24(50):15-21 (in Persian).
 19. Khodayarifard M, Shokohiyekta M, Gobaribanab B. Preparing students' religious attitude scale. *Psychology*. 2000;4(3):285-68 (in Persian).
 20. Asrari E, Rashidi S. The Relationship between religious attitude and environmental attitude and behavior of students of Payame Noor University of Ramhormoz. *Moral Knowledge*. 2014;18(2):119-32 (in Persian).
 21. Leivers S, Serra P, Watson J. Religion and visiting hospitalized old people: sex differences. *Psychological Reports*. 2011;58(3):705-706.
 22. Morrison M, Duncan R, Parton K. Religion does matter for climate change attitudes and behavior. *PloS one*. 2015;10(8):e0134868.
 23. Koehrsen J. Does religion promote environmental sustainability?—Exploring the role of religion in local energy transitions. *Social Compass*. 2015;62(3):296-310.
 24. Navah AR, FrootanKia S, Porterkarouni M. Investigating the relationship between religiousness and values and environmental behaviors of citizens (Case Study: Ahwaz City). *Urban Studies*. 2012;1(1):77-98 (in Persian).
 25. Jenkins W, Chapple CK. Religion and environment. *Annual Review of Environment and Resources*. 2011;36:441-63.
 26. Tavan B, Jahani F, Seraji M, Mohammad Beygi A. The relationship between religious attitude and mental health among students of Arak University of Medical Sciences. *Journal of Arak University of Medical Sciences*. 2011;13(5):27-34.
 27. Rejali M, Mostaejeran M. Religious attitudes of freshmen at school of health, Isfahan University of Medical Sciences, Iran. *Health System Research*. 2012;8(3):314-19 (in Persian).
 28. Kashfi SM, Yazdankhah M, Heydarabadi AB, Jeihooni AK, Tabrizi R. The relationship between religious attitude and mental health in students of Shiraz University of Medical Sciences. *Journal of Research on Religion & Health*. 2015;1(3):33-40 (in Persian).
 29. Firuzi A, Amini M, Asghari Z, Moghimi-Dehkordi B. The Relationship between Religious Belief and Mental Health: a study on high school students in Dargaz, Iran, 2010-2011. *Health and Development Journal*. 2013;2(2):138-48 (in Persian).
 30. Akbarian F. On the relationship between religious attitude and happiness and self-efficacy of high school students. *Journal of School Psychology*. 2016;5(2):7-19.
 31. Sahraian A, Gholami A, Omidvar B. The relationship between religious attitude and happiness in medical students in Shiraz University of Medical Sciences. *The Horizon of Medical Sciences*. 2011;17(1):69-74 (in Persian).
 32. Dalen HM, Halvorsen B. Gender differences in environmental related behaviour. *Statistics Norway*. 2011;1(12):7-83.
 33. Mifsud MC. A meta-analysis of global youth environmental knowledge, attitude and behavior studies. *US-China Education Review*. 2012;3:259-77.
 34. Brenøe AA, Lundberg S. Gender gaps in the effects of childhood family environment: Do they persist into adulthood? *European Economic Review*. 2018;109:42-62.
 35. Hoshmandan Z, Akhbar E. Factors Affecting Environmental Attitudes of Students in Agricultural Schools in Zanjan Province. *Journal of Agricultural Education Administration Research*. 2018;10(45):62-75 (in Persian).
 36. Knauer J, Zaehle S, Medlyn BE, Reichstein M, Williams CA, Migliavacca M, et al. Towards

physiologically meaningful water-use efficiency estimates from eddy covariance data. *Global Change Biology*. 2018;24(2):694-710.

37. Stavenhagen M, Buurman J, Tortajada C. Saving water in cities: Assessing policies for residential water demand management in four cities in Europe. *Cities*. 2018;79:187-95.

Available online: <http://ijhe.tums.ac.ir>

Original Article

Relationship between religious attitude to water conservation in adolescents: a cross-sectional study in Yazd

A Marzban¹, V Rahmadian², F Servat³, M Barzegaran^{4,*}

1- Student Research Committee, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran

2- Research Center for Social Determinants of Health, Jahrom University of Medical Sciences, Jahrom, Iran

3- Department of Health Promotion, School of Public Health, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran

4- Noncommunicable Diseases Research Center, Fasa University of Medical Sciences, Fasa, Iran

ARTICLE INFORMATION:

Received: 6 August 2019

Revised: 23 October 2019

Accepted: 28 October 2019

Published: 21 December 2019

Keywords: Religious attitude, Saving, Water consumption, Students

ABSTRACT

Background and Objective: Water is one of the most valuable environmental factors that has become one of the greatest challenges of human society today. The purpose of this study was to investigate the relationship between religious attitudes toward water saving in high school students in Yazd.

Materials and Methods: This cross-sectional descriptive study was conducted in 2018. 600 subjects (300 girls and 300 boys) were selected by random sampling method. The data collection tool was a questionnaire on water saving tendency including 21 questions and Religious attitude questionnaire including 60 questions. The score range for the religious attitude and the tendency to save water was 60-300 and 21-105, respectively. Data were entered into SPSS18 software and analyzed using Chi-square, Pearson correlation coefficient and descriptive statistics.

Results: The mean and standard deviation of the religious attitude score and the tendency to save water consumption were 180.11 ± 14.31 and 65.27 ± 10.21 , respectively. The religious attitude of students with age and gender, and the tendency toward water saving with gender variables and number of family members was significant ($p < 0.05$). Correlation between religious attitude and tendency to water saving was statistically significant ($r = 0.69$, $p = 0.01$)

Conclusion: Considering the positive correlation between religious attitude and tendency towards water saving, efforts to strengthen religious and moral inputs related to water consumption in students can lead to the development of an optimal water consumption attitude in this influential community of a society.

***Corresponding Author:**
barzegaran.2017@yahoo.com